

№ 08 (505)
Люты 2014 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

www.bfk.by

У нумары:

- **Ушанаванне: «на гром нябёс» адгукаецца В. Таўлай –** стар. 2
- **Прапановы: да 200-годдзя С. Манюшкі –** стар. 3
- **Пра кнігу: С. Панізьнік «выбар думнасцю адужаў» –** стар. 5

*У нас сягоння Масленіца!
Прыляцела к нам ластавіца,
Села на калу,
Скінула масла па каму...*

Фота Наталі КУПРЭВІЧ

17 лютага ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў адбылася прэзентацыя кнігі «Божы дар Івана Кандрацьева» загадчыка кафедры культуралогіі гэтай установы прафесара Аляксандра Смоліка. Яе арганізавалі Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры і ўніверсітэцкая бібліятэка. Тут сабраліся навуковыя супрацоўнікі, выкладчыкі і студэнты, госці, журналісты многіх СМІ. Прафесар А. Смолік распавядаў пра сваю працу над кнігай.

У наш складаны бурлівы час многія імёны вяртаюцца з небыцця, і гэта вельмі добрая прыкмета. Да такіх выдатных асобаў адносіцца і Іван Кандрацьеў – выдатны пісьменнік, перакладчык, краязнаўца. Нарадзіўся ён у 1849 годзе ў вёсцы Каловічы (цяпер Вілейскі раён). З маленства выявіліся яго творчы здольнасці. Калі юнаку было 19 гадоў, газета «Віленскі веснік» надрукавала яго першы верш. Так склалася, што асноўная частка творчага жыцця Івана Казіміравіча звязаная з Масквой. З 1870-х гадоў яго вершы, раманы, апавяданні па-

І яшчэ адно імя...

чалі з'яўляцца ў шматлікіх маскоўскіх выданнях. Вызначыўся І. Кандрацьеў і як акцёр і драматург. Калі служыў акцёрам трупы Народнага тэатра А. Фядотава, напісаў гістарычную драму «На Паволжы», за якую атрымаў Вялікі залаты медаль. Наш зямляк з'яўляецца аўтарам раманаў «Салтычыха», «Гунны», двух зборнікаў паэзіі «Думы і былі» і «Под шум дубрав», гістарычных нарысаў «Се-

дая старина Москвы», дзіцячай чытанкі «Искра Божия». Мала хто ведае (а да нядаўняга часу не ведаў і аўтар гэтага артыкула), што яму належыць тэкст добра вядомай песні «По диким степям Забайкалья», а таксама словы дзівосных раманаў «Очаровательные глазки» і «Эти очи – тёмны ночи». Зразумець, якой выдатнаю асобай быў І. Кандрацьеў, можна і па тым, што яго сябрамі былі пісьмен-

нікі Уладзімір Гіляроўскі, Мікалай Успенскі, мастакі Васіль Сурыкаў, Ісаак Левітан, Аляксей Саўрасаў і іншыя вядомыя людзі таго часу. І хаця пісаў І. Кандрацьеў на рускай мове, але амаль у кожным яго творы прысутнічала апісанне роднай беларускай прыроды, мілых сэрцу мясцінаў.

Ды і жыхары гэтых мясцінаў Вілейшчыны даведаліся пра знакамітага земляка, толькі калі выйшла кніга А. Смоліка «Божы дар Івана Кандрацьева». Па крупіцах збіраў вучоны звесткі пра І. Кандрацьева, раманыка яго пошукаў запаліла для нас новую зорку – таленавітага пісьменніка, чья паэзія і проза з'яўляюцца часткай і беларускай літаратурнай спадчыны. Дарэчы, А. Смолік таксама ўраджэнец вёскі Каловічы, толькі нарадзіўся ён на сто гадоў пазней за свайго выдатнага земляка. У маі 2013 года ў Вілейцы прайшлі першыя Кандрацьеўскія чытанні, а ў Каловічах у чэрвені 2012-га было зладжанае свята, прысвечанае земляку, і ўстаноўлены памятны знак.

Л. Шагойка

А на імпрэзе ў Мінску чыталі вершы І. Кандрацьева, студэнтка Марыя Гарбачова парадавала цудоўным выкананнем рамана «Очаровательные глазки». Цікавымі былі выступы Лідзіі Шагойка – загадчыцы музея гісторыі беларускай літаратуры, Вольгі Вярбіцкай – даследчыка песеннай творчасці І. Кандрацьева, Таісіі Сухоцкай і іншых. Ахвочыя маглі таксама набыць кнігу А. Смоліка з аўтографам, першая частка якой прысвечаная жыццёваму і творчаму шляху І. Кандрацьева, а другая змяшчае ўрыўкі з яго твораў. Выданне багата ілюстраванае і, безумоўна, зойме належнае месца сярод кніг пра выдатных людзей нашай Бацькаўшчыны.

Лявон ЦЕЛЕШ,
г. Дзяржынск

Здымак на ўспамін (другі справа А. Смолік)

На тым тыдні...

✓ **19 лютага** ў мінскай кнігарні «Логвінаў» прайшла **прэзентацыя беларускага перакладу п'есы Оскара Уайлда «Саламея»**, у якой для стварэння адпаведнага кантэксту ўзялі ўдзел перакладчыца п'есы на беларускую мову Кацярына Маціеўская, а таксама перакладчыкі Андрэй Хадановіч, Юлія Цімафеева і Ганна Янкута.

✓ **20 лютага** ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адбылося **ўрачыстае адкрыццё трэцяй чаргі новай экспазіцыі «Шляхі»**. Яе стваральнікі імкнуліся праз творчасць Песняра паказаць народ, чалавека, асобу ў драматычных варунках 1930–1940-х гг. і ў час Вялікай Айчыннай вайны. Гэта асабліва актуальна ў год, калі нашая краіна адзначае 70-год-

дзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Экспазіцыйная прастора насычаная аўтэнтчнымі экспанатамі, фрагментамі інтэр'ера гасцініцы «Масква» – сведкамі апошніх дзён жыцця паэта. Асобнай старонкай экспазіцыі стала ўшанаванне памяці Янкі Купалы ў нашай краіне і за мяжой.

Суіснаванне сапраўдных прадметаў мінулага, мемарыяльных рэчаў і сучасных мультымедыяных тэхналогіяў – адметнасць новай экспазіцыі аднаго са старэйшых музеяў краіны, які сёлета адзначае 70-гадовы юбілей з дня заснавання.

✓ **21 лютага** ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі адбылася **вечарына «Мова продкаў маіх і**

нашчадкаў маіх – беларуская родная мова!», прымеркаваная да Міжнароднага дня роднай мовы. Арганізатарамі выступілі ЦНБ НАН Беларусі і Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры.

У праграме былі сустрэча са старшынёй Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны Алегам Трусовым і адкрыццё кніжнай выстаўкі **«Ці знаў хто, братцы, з вас Тараса?»**. Выстаўка прысвечаная 125-годдзю першай публікацыі знакамітай паэмы «Тарас на Парнасе», якая яшчэ нядаўна лічылася ананімнай. Тут прадстаўленыя публікацыі паэмы, што захоўваюцца ў фондах бібліятэкі: некаторыя кніжныя выданні 1909 г., 1920 г. і сучасныя перавыданні. Асобны раздзел прысвечаны тэме аўтарства паэмы і гісторыі раскрыцця таямніцы.

А напрыканцы вечарыны выступілі дзіцячыя вакальныя калектывы мінскага Палаца дзяцей і моладзі.

✓ **21 лютага** на мінскай сядзібе Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны адбылася **7-я агульнаадукацыйная дыктоўка** з нагоды Міжнароднага дня роднай мовы.

✓ **21 лютага** Літаратурны музей Максіма Багдановіча запрасіў усіх ахвочых на **сустрэчу «Падвойныя зоркі беларускага Адраджэння»**, прымеркаваную да 100-годдзя выхаду рэцэнзіі «Песня чыстай красы» Антона Луцкевіча на зборнік «Вянок» Максіма Багдановіча. Прысутныя змаглі паглыбіцца ў асаблівасці дзейнасці А. Луцкевіча, даведацца пра яго ўнёсак у багдановічазнаўства. У імпрэзе ўзялі ўдзел прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі краіны, а асаблівым сюрпрызам стаў выступ унучатай пляменніцы А. Луцкевіча Маргарыты Пяровай, якая, жывучы ў Санкт-Пецярбургу, далучылася да мерапрыемства з дапамогай сучасных сродкаў камунікацыяў.

Пад такою назвай у Гродзенскай абласной навуковай бібліятэцы імя Я.Ф. Карскага адбылася вечарына памяці, прысвечаная 100-годдзю беларускага паэта, выдатнага журналіста, літаратуразнаўца, заходнебеларускага дзеяча Валянціна Таўлая. Вечарыну агульнымі высілкамі ладзілі аддзел краязнаўства бібліятэкі і абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі. Імпрэза працягнула творчы праект «Яны ўзбагацілі культуру Гродзеншчыны», ініцыяваны бібліятэкай.

Імя паэта-рэвалюцыянера В. Таўлая непадзельна звязанае з той эпохай гераічнай, самаахварнай барацьбы, якую вяла Заходняя Беларусь у складзе Польскай Рэспублікі за сваё вызваленне. Пасля Максіма Танка гэта другі паэт баявых шэрагаў заходнебеларускай літаратуры.

Пачатак жыццёвай дарогі В. Таўлая супаў з Першай светнай вайной, пачатак літаратурнай дзейнасці паэта – з яго ўдзелам у рэвалюцыйнай барацьбе. Нарадзіўся В. Таўлай у сям'і чыгуначніка. У 1924 г. бацьку як непалака звольнілі з працы. Вучобу будучы пісьменнік пачаў у польскай школе ў Лідзе, якую хутка пакінуў з-за нязгоды адмовіцца ад сваёй нацыянальнасці. У 1928 г. на старонках віленскай газеты «Сіла працы» з'явіўся першы верш Таўлая, тады чатырнаццацігадовага вучня Віленскай беларускай гімназіі. Прага абнаўлення свету, жыцця гучыць у гэтым вершы, які называецца «Жаданне»:

Гром, загрымі!

Віхор, завый!

*Пад бляск маланак агнявай
хай задрыжаць*

прасторы неба:

скрануць Зямлю

з падвалін трэба!

Хай затрашчыць

пад буры шквал

ланцуг, які Зямлю скавай;

на гром нябёс –

маланак гоман –

народ Зямлі

адкажа громам!

«Паходняй сэрца палымнела»

Праз год пасля з'яўлення гэтай публікацыі В. Таўлая, члена падпольнай камсамольскай арганізацыі, выключылі з гімназіі за ўдзел у вучнёўскай забастоўцы і адправілі да бацькі на Слонімшчыну. Паэт-пачатковец вельмі перажываў з-за свайго становішча выгнанца і з яшчэ большай энергіяй уключыўся ў рэвалюцыйную барацьбу. Ні турмы, ні катаванні не маглі яго прымусяць адмовіцца ад барацьбы з прыгнятальнікамі. Сем гадоў са свайго кароткага жыцця – а пражыў ён усяго трыццаць тры гады – В. Таўлай правёў за кратамі.

Тым не менш, ён пакінуў пасля сябе значную творчую спадчыну, асаблівае месца ў якой займае паэзія, рэвалюцыйная сваім зместам і пафасам, важная думкамі-раздумамі аб жыцці тых, хто воляй абставінаў вымушаны быў жыць пад сацыяльным і нацыянальным прыгнётам, змагацца за свае правы, свабоду і шчаслівую будучыню. Ва ўмовах, калі аловак лічыўся крамолай – за яго ў турме жорстка каралі, – Таўлаю даводзілася трымаць вершы ў памяці. Некаторыя з іх трапілі на старонкі рукапіснага часопіса «Краты», заснаванага ў Лукішках (турма ў Вільні) Максімам Танкам, некаторыя ўсё ж занатоўваліся і па магчымасці адпраўляліся на волю. Па творах В. Таўлая можна вывучаць жыццё тагачаснага польскага астрога.

У 1935 г. у адным з самых жорсткіх астрогаў Польшчы В. Таўлай напісаў цыкл «Лукішскія вершы», які стаў хрэстаматыйным. Нават калі ён больш нічога не напісаў, гэтага цыкла было б дастаткова, каб імя паэта назаўсёды ўвайшло ў беларускую паэзію. У турме пачаў, а закончыў толькі пасля вайны Таўлай свае вядомыя паэмы «Песня пра сухар», «Таварыш».

Абставіны склаліся так, што пасля вызвалення паэта

з турмы ў 1930 г. камсамольскае падполле пераправіла яго ў Мінск. В. Таўлай працаваў інструктарам Рэчыцкага райкома камсамола, потым у рэ-

Выступае Н. Несцярук

дакцы «Звязды», вучыўся на літфаку БДУ. Пісаў артыкулы, нарысы, вершы. У 1932 г. Таўлай быў накіраваны на падпольную працу ў Заходнюю Беларусь: уступіў у КПЗБ, быў членам цэнтральнай рэдакцыі КПЗБ, літрэдактарам «Беларускай газеты», адным з арганізатараў Літаратурнага фронту сялянска-рабочых пісьменнікаў Заходняй Беларусі. У 1934 г. яго зноў арыштавалі і далучылі да судавага працэсу над найбольш вядомымі заходнебеларускімі літаратарамі, так званым «працэсу шаснаццаці». З астрога Таўлая вызваліла імклівае наступленне Чырвонай Арміі.

Неўзабаве ён пачаў працу ў раённай лідскай газеце «Уперад». Рыхтаваў да друку свой першы зборнік паэзіі. Невялікі адрэзак часу паміж вераснем 1939-га і чэрвенем 1941 г. быў у жыцці Таўлая як узнагарода за адпактаванае, як перадых ад навалы, ад астрожных турмаў і катаванняў. У гады вайны В. Таўлай быў

сувязным партызанскага атрада, разведчыкам, працаваў па заданні ў нямецкіх установах. У 1943 г. трапіў у фашысцкі палон. Лёс не быў літасцівым і да твораў паэта. На пачатку вайны згінулі рукапісы новых твораў В. Таўлая, што з'явіліся ў савецкі час. У гады нямецкай акупацыі паэт пісаў мала, ды ўсё ж пісаў. Паэзія Таўлая гадоў вайны – паэзія жыццёвага і грамадзянскага аптымізму. Паэт ні на хвіліну не сумняваўся, што вораг будзе разбіты. Найбольшую эстэтычную каштоўнасць уяўляюць вершы, аб'яднаныя назвай «Лісты з турмы» – мужны і адначасова балюча-сумны падрахунак жыццю.

Пасля вайны В. Таўлая запрасілі на працу ў музей Янкі Купалы ў Мінску. Ад першых дзён арганізацыі ўстановы ён стаў найбліжэйшым памочнікам жонкі Песняра, яе намеснікам, старшым навуковым супрацоўнікам музея. У пасляваенны час з-пад пера Таўлая з'яўляюцца вершы «Памяці Янкі Купалы», «Якуб Колас» і іншыя, у якіх ён звяртаецца да незабытых вобразаў нашых народных песняроў. Выступае ён і як нарысіст, крытык, літаратуразнаўца. Рыхтуе сваю першую кнігу «Выбранае», якую так і не паспеў пабачыць. Памёр паэт праз два гады пасля Перамогі. Спакутаванае ў засценках сэрца не вытрымала.

Таленавіты паэт В. Таўлай не паспеў зрабіць і невялікай часткі з таго, што хацеў і што мог, але і тое, што засталася нам у спадчыну, увайшло ў лік лепшых узораў беларускай грамадзянскай лірыкі.

Аб няпростым жыццёвым і творчым шляхам класіка заходнебеларускай літаратуры на вечарыне апавядаў прафесар Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы Аляксей Пяткевіч.

Памяць паэта годна ўшаноўваецца нашчадкамі. Яго

імя носяць вуліцы ў Баранавічах, Маладзечне, Лідзе, Слоніме, Гродне, вёсках Ганькі і Жыровічы Слонімскага раёна. Імя В. Таўлая прысвоена Баранавіцкай цэнтральнай гарадской бібліятэцы. У Маладзечне, на былым будынку староства, дзе паэт-рэвалюцыянер сядзеў пад следствам, устаноўлена мемарыяльная дошка. У Слонімскай агульнаадукацыйным ліцэі, Баранавіцкай СШ № 4 створаныя музей, прысвечаныя жыццёваму і творчаму шляху паэта-змагара. У Лідзе захавана дом, дзе жыў В. Таўлай, цяпер там дзейнічае літаратурны аддзел мясцовага гісторыка-мастацкага музея.

Пра экспазіцыю ў доме В. Таўлая раскажаў супрацоўнік музея Алесь Хітрун.

Прыемнай неспадзяванкай для ўсіх стаў выступ праўнучкі па бацькоўскай лініі Наталлі Несцярук, якая падзялілася сямейнымі ўспамінамі аб сваім таленавітым і нязломным духам сваяку, які пры гэтым быў яшчэ і вельмі сціплым чалавекам.

Сапраўдным аздабленнем вечарыны былі вершы В. Таўлая, якія прагучалі ў выкананні навуцэнцаў Гродзенскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў. А музычныя нумары народнага хору Гродзенскага дзяржаўнага музычнага каледжа зачаравалі прысутных меладычнасцю і харавым беларускай песні.

Пад час вечарыны дзейнічала кніжная выстаўка, дзе былі прадстаўленыя творы В. Таўлая. Экспазіцыя змяшчала і шматлікія літаратуразнаўчыя працы. Сярод аўтараў, якія даследавалі творчасць заходнебеларускага класіка, – Мікола Арочка, Алег Лойка, Уладзімір Гніламедаў, Рыгор Бярозкін, Барыс Бур'ян, Міхаіл Мушыньскі, Анатоль Клышка ды іншыя.

*Любоў
ТУРМАСАВА,
загадчык аддзела
краязнаўства Гродзенскай
абласной навуковай
бібліятэкі імя Я.Ф. Карскага*

*Фота
Марыны ІГНАТОВІЧ*

Афіцыйна

Чытачы нашай газеты памятаюць, што напрыканцы студзеня ў Мінску прайшла сустрэча, на якой зацікаўленыя дзеячы культуры абмеркавалі, як ушанаваць памяць выдатнага кампазітара Станіслава Манюшкі, чый юбілей будзе адзначацца ў 2019 годзе (падрабязней чытайце ў № 5). Па выніках абмеркавання ГА «Беларускі фонд культуры» напачатку лютага накіраваў прапановы па святкаванні юбілею міністру культуры Рэспублікі Беларусь Барысу Святлову.

Днямі пытанне разгледжанае. Прапановы грамадскага аргкамітэта будуць улічаныя пры складанні плана мерапрыемстваў па ўшанаванні памяці знакамітага земляка на агульнанацыянальным узроўні.

Сёння мы прапануем чытачам газеты пазнаёміцца з напрацоўкамі грамадскасці.

Прапановы ініцыятыўнай групы

Сядзіба Манюшкаў ва Убелі

Сядзібу, дзе нарадзіўся і правёў дзяцінства С. Манюшка, планавалі аднавіць яшчэ ў сярэдзіне 1990-х. Былі праведзеныя раскопкі (фундамент сядзібы знаходзіўся вельмі добра), распрацавана праектная дакументацыя (архітэктар С. Друшчыц). Месца сядзібы знаходзіцца на тэрыторыі базы адпачынку «Мінсктранс» (Чэрвеньскі раён). Пры гэтым само месца ўзятае пад ахову дзяржавы.

У мінулым годзе з'явіўся спонсар, які гатовы на свае сродкі аднавіць сядзібу, каб там размясціць музей кампазітара. Зараз ідзе ўзгадненне.

Дзеянні: такі праект не можа рэалізоўвацца толькі энтузіястамі. Патрэбны актыўны ўдзел Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Опера

У Беларусі да гэтага часу не пастаўленая ні адна са знакамітых манюшкаўскіх опер, некаторыя з якіх былі напісаныя ў Мінску і па сваіх ідэях цесна звязаныя з тагачаснай беларускай рэчаіснасцю. Гэта справа, якая абавязкова мусіць быць зробленая да 2019 г.

Наданне імя

У Мінску ўжо ёсць вуліца Манюшкі. Але застаецца актуальным наданне імя Манюшкі яшчэ якому-небудзь культурнаму аб'екту ў горадзе: акадэмія музыкі, парк, канцэртная зала, музычная школа і інш.

Навуковыя даследаванні ў акадэмічнай музычнай прасторы

Пры ўсёй вядомасці кампазітара, па словах музыкантаў Святланы Немагай, яшчэ шмат рукапісаў яго твораў ляжаць у польскіх архівах і музеях. Пошук, вывучэнне, публікацыя спадчыны С. Манюшкі – важная частка падрыхтоўкі да юбілею.

Тое ж датычыцца і самой асобы кампазітара – аналіз

біяграфіі, а таксама эпохі Манюшкі, асабліва яго мінскі і віленскі перыяды – чакаюць сваіх даследчыкаў.

Неабходная адпаведная літаратура: ноты, музыказнаўчыя даследаванні і іншыя працы, якія б пашырылі вывучэнне твораў С. Манюшкі ў ВНУ і паспрыялі іх з'яўленню на сценах тэатраў.

Дзеянні: уключыць у планы выдавецтваў на 2017–2018 гг. выданне нотнай спадчыны кампазітара.

Касцельная музыка

Абсалютна не выкарыстаная спадчына С. Манюшкі – рэлігійная музыка, напісаная найперш для арганаў. Увядзенне ў рэпертуар беларускіх касцельных арганістаў твораў вядомага кампазітара – адна з задачай на сённяшні дзень.

Дзеянні: падтрымаць рух касцельных уладаў па ўвядзенні творчасці С. Манюшкі ў касцёлы.

Папулярныя выявы вобраза

Вялікай праблемай застаецца тое, што творчасць С. Манюшкі на сёння вядомая найперш знаўцам класічнай музыкі, а для большасці ён – толькі партрэт з падручніка. Якія мерапрыемствы маглі б актуалізаваць музыку кампазітара для шырокіх слаёў? Сярод прапановаў:

- правядзенне штогадовых Манюшкаўскіх фестываляў на ратушной плошчы 5 мая (дзень нараджэння кампазітара), дзе гучала б яго музыка, актыўна выкарыстоўваліся б касцюмы той эпохі, анімацыя;
- выданне біяграфіі С. Манюшкі ў серыі «ЖЗЛБ»;
- выпуск дакументальнага фільма, прысвечанага асобе кампазітара;
- выпуск альбома выяваў, звязаных з С. Манюшкам (бацька кампазітара быў мастаком і пакінуў шмат твораў);
- арганізацыя юбілейнай мастацкай выстаўкі;
- выпуск адпаведнай сувенірнай прадукцыі;
- выданне аўдыязапісаў твораў С. Манюшкі на CD, mp3 і інш.;
- заснаванне стыпендыі імя С. Манюшкі для маладых кампазітараў, спевакоў.

Чэрвеньскі раён

Трэба адзначыць, што ў Чэрвеньскім раёне факт нараджэння там С. Манюшкі выкарыстоўваецца актыўна: пастаўлены помнік у Чэрвені, праводзяцца штогадовыя святы, падтрымліваецца музей С. Манюшкі, ладзяцца розныя конкурсы, сярод іх «Убельская ластаўка».

Дзеянні: актуальна пашыраць фестываль «Убельская ластаўка», наданне яму статусу міжнароднага з прыцягненнем творчых сілаў Літвы і Польшчы.

Каардынацыя

У бліжэйшы час плануецца стварэнне грамадскага камітэта па святкаванні 200-годдзя з дня нараджэння вядомага кампазітара, задачай якога будзе каардынацыя розных ініцыятываў грамадскасці і дзяржаўных арганізацый.

Адна з задачай міжнароднага супрацоўніцтва – уключэнне 200-годдзя з дня нараджэння С. Манюшкі ў Спіс памятных датаў ЮНЕСКА (сумесна з Польшчай і Літвой).

Скарочаны спіс прапанаваных мерапрыемстваў

Стварэнне арганізацыйнага камітэта

Аднаўленне сядзібы ў в. Убель (Чэрвеньскі р-н)

Музеефікацыя адноўленай сядзібы, стварэнне турыстычнага цэнтра на яе базе

Міжнародная канферэнцыя, прысвечаная С. Манюшцы і яго эпосе

Устаноўка помніка ў Мінску

Пастаноўка опер С. Манюшкі ў Беларусі

Навуковыя даследаванні ў Польшчы і Літве, выяўленне і выданне малавядомых твораў С. Манюшкі, якія пакуль ляжаць у рукапісах

Узняцце статусу конкурсу «Убельская ластаўка» да міжнароднага

Правядзенне канцэрта лаўрэатаў конкурсу «Убельская ластаўка» (2019 г.)

Выпуск навучальнай літаратуры, нотаў для музычных навучальных устаноў

Мастацкая выстаўка сучасных твораў, прысвечаных С. Манюшцы

Выданне музычнай спадчыны С. Манюшкі: аўдыя розных твораў, ноты

Уключэнне 200-годдзя С. Манюшкі ў Спіс памятных датаў ЮНЕСКА

Наладжанне кантактаў у Польшчы (Таварыства аматараў музыкі С. Манюшкі)

Правядзенне адкрытага свята на ратушной плошчы ў Мінску 5 мая ў максімальна папулярным фармаце, з выкарыстаннем анімацыі, касцюмаў XIX ст.

Стварэнне дакументальнага фільма

Выданне біяграфіі ў серыі «ЖЗЛБ»

Выданне альбома ілюстрацыяў

Выпуск сувенірнай прадукцыі

Наданне імя С. Манюшкі акадэміі музыкі, парку, іншай музычнай установе

Стварэнне дабрачыннага мясцовага фонду С. Манюшкі ў г. Чэрвені

Беларусь нескароная

Беларусь ваенная, стомленая пасля варожых наваляў... Беларусь неспакойная ад унутраных і знешніх супярэчнасцяў, якія разрывалі яе на часткі і пляцот, і дзвесце, і сто гадоў таму. Ці не такою яна ўяўляецца нам як найчасцей? І яшчэ – вольнай. Нягледзячы ні на што – нескароная, якая не схіліла галавы ні перад кім. Яшчэ адно сведчанне таму – прэзентацыя некалькіх кніг, што адбылася 21 лютага ў Музеі гісторыі горада Мінска (галерэя Міхаіла Савіцкага), якую арганізаваў кнігавыдавец Раман Цымбераў.

Пад час імпрэзы зайшла размова пра тое, што гісторыя чалавецтва – гэта гісторыя войнаў, і складана зразумець, чаму часам навукоўцы імкнуцца даследаваць толькі час Вялікай Айчыннай вайны. Напамінам пра іншыя, не менш важныя для Беларусі ваенныя падзеі, і стала гэтае мерапрыемства. Але адметнасць кніг, прадстаўленых тым разам, палягае яшчэ і ў іншым. Усе яны напісаныя хутчэй для аматараў гісторыі, хаця і вучоным таксама будуць цікавыя. Іх аўтары шукалі і знаходзілі зразумелыя словы, каб пастарацца данесці гісторыю шматстагоддэвай даўнасці да ўсіх, хто цікавіцца ёю.

Увазе прысутных былі прадстаўлены выданні дзвюх серыяў. Кніга Міколы Плавінскага «Узбраенне беларускіх земляў X – XIII стагоддзяў» стала пачаткам серыі «Беларусь у войнах». Пачаткам і адначасова своеасаблівым эксперымантам – атрымаецца альбо не? Ці зацікавацца чытачы, ці звернуць увагу? Але эксперымент аказаўся ўдалым, і ў хуткім часе свет ўбачыла кніга Дзмітрыя Матвейчыка «Паўстанне 1863 – 1864 гадоў у Беларусі: нарыс баявых дзеянняў» (чытачы памятаюць, што больш падрабязная інфармацыя пра яе была змешчаная ў адным з леташніх нумароў «Краязнаўчай газеты»). Варта дадаць толькі, што з некалькіх соцень экзэмпляраў вышэйзгаданых выданняў цяпер застаўся толькі некалькі дзясяткаў, і гэта значыць, што ў хуткім часе з'явіцца новыя кнігі. Так, два выданні будуць звязаныя з пачаткам XVII стагоддзя. Адно з іх – пра дзейнасць Аляксандра Юзафа Лісоўскага і яго ролю ва ўсходнеўрапейскай гісторыі, другое – пра баявыя дзеянні Яна Карала Хадкевіча.

Таксама ўвазе прысутных былі прадстаўлены выданні з серыі «Такая гісторыя». У 2012 годзе ў серыі выйшла кніга Мікалая Малішэўскага «Бой за Гродно 19 сентября 1939 года глазами участников и очевидцев», пра якую пісала нашая газета. Гэтым разам прадстаўлялі кнігі Міхася Чарняўскага «Не бойцеся ахвяраў і пакут!» (дзе сабраныя ўспаміны ўдзельнікаў падпольных арганізацыяў Заходняй Беларусі), Уладзіміра Лякіна «1812 год. Ратныя поля Беларусі: хроніка битв» і Ніны Стужынскай «Беларусь мяцежная: з гісторыі ўзброенага антысавецкага супраціву ў 20-я гг. XX стагоддзя».

Пад час імпрэзы Н. Стужынская расказала, як пішуцца кнігі і якія выпадкі часам здараюцца:

– Я расказваю пра падзеі, што адбыліся менш за сто гадоў таму, і раз-пораз мяне знаходзяць сваякі тых, пра каго я пішу – перадаюць дакументы, часам адкрываюцца зусім новыя факты. Неяк я пісала, што на Магілёўшчыне быў атаман Пруднікаў (Іваноў). Была ўпэўненая, што гэта адна асоба. А аднойчы мне тэлефануе мужчына і прадстаўляецца ўнукам атамана Іванова. Я, прызнацца, не паверыла спачатку, а ён кажа: «Дык і сын атамана, мой бацька, яшчэ жывы. Так што прыезджайце да нас...».

А пакуль што будзем чакаць новых кніг. Няма сумневу, што яны будуць вартымі таго, каб іх прачытаць.

Ніна КАЗЛЕНА
Фота аўтара

Р. Цымбераў і У. Лякін пад час прэзентацыі

Беларускія бежанцы Першай сусветнай Вайны

(На прыкладзе жыхароў
вёскі Кайшоўка Карэліцкага раёна)

(Працяг. Пачатак у №№ 4-7)

О порядке эвакуации беженцев гражданской войны

1. Беженцы гражданской войны, состоящие членами компартий, могут быть отправляемы в случае предоставления ими удостоверения компартии о неимении препятствий к следованию их.

2. Беженцы рабочие должны предъявить удостоверение о неимении препятствий со стороны отдела уездвоенкомов.

3. Беженцы военнообязанные должны иметь удостоверения о неимении препятствий со стороны уездвоенкомов.

4. Все беженцы должны предъявлять документы, удостоверяющие их личность.

5. Беженцам могут выдаваться проходные документы на максимальный срок 15 дней.

6. Лица без документов направляются в Особый Отдел или ЧК для выяснения их личности.

Главэвакцентр

подпись

Правила

на выдачу разрешений на вывоз из пределов Белорусской Республики живого и мёртвого сельскохозяйственного инвентаря (выписка)

Внимание беженцев, отъезжающих в Польшу!

1. Все граждане беженцы имеют право на основании мирного договора эвакуироваться из Белоруссии в пределы Польской Республики, желающие взять с

собой сельскохозяйственный инвентарь, как-то: лошадей, коров, овец и т.д. и мёртвый: плуги, бороны,

молотильный инвентарь и т.д. обязаны по получении от Белэвака билетов зарегистрировать его в Наркомземе Белоруссии или его полномочного органа на местах и получить разрешение на право вывоза означенного имущества.

2. Разрешение беженцам выдаются, то-есть тем гражданам (беженцам), кто представит документ, что именно это самое их имущество, сельскохозяйственный инвентарь вывезен ими при эвакуации с прежнего местожительства, или же он приобретён для занятия земледельческим трудом до 12 октября 1920 года, то-есть заключения прелиминарных условий мира с Польшей, и что они фактически занимались таковым.

3. Весь живой инвентарь: лошади и крупный рогатый скот предварительно должен быть осмотрен на предмет определения его здоровья представителем ветеринарного надзора.

4. Животные, признанные эпизоотически больными, на основании правила борьбы с эпизоотией подлежат изъятию на общих основаниях.

5. Принадлежащий беженцам племенной скот вывозу не подлежит и изымается в пользу республики за плату.

Подписали:
Наркомзем
Зав. отделом Наркомзема
От Белэвака
Наркомюст
Наркомвоен

Славинский
Хотенко
Брандт
Роковщин
Вройт

Удостоверение

беженцу Минской губернии Новоградского уезда деревни Кайшовка гражданину Прокофию Федоровичу Солодухе на вывоз за границу принадлежащей ему одной лошади (кобылы) 7-ми лет, рост 2 аршина, гнедой (чалой) масти и одной коровы 8-ми лет рыжей масти.

Начальник управления
Земотдела

подпись

Уполномоченный
на выдачу разрешений
к вывозу

Секретарь

подпись

подпись

Удостоверение

Дано Плебанским сельсоветом Павлу Стефановичу Сачко в том, что он есть беженец Минской губернии Новоградского уезда Циринской волости д. Кайшовки и приехал в наш сельсовет в 1915 г. с лошастью и коровой. Сейчас желает ехать на свою родину вышеуказанную с лошастью-кобылицей гнедой масти с белыми и рыжими лопатками возраста 4 года среднего роста. Состав семьи: 5 душ – Павел 19 лет, мать Мария 50 лет, братья: Николай 17 лет, Константин 15 лет, Иван 10 лет. Проживал до настоящей времени в имении Пресева Самохваловичской волости и занимался хлебопашеством с 1915 года.

Председатель

подпись

Секретарь

подпись

Удостоверение

Дано сие удостоверение гр. Ивану Максимовичу Будейко в том, что он действительно есть беженец Минской губернии Новоградского уезда Циринской волости д. Кайшовка. Прибыл 1915 г. в наш Кайковский сельсовет с лошастью и коровой. Масть лошади – темногнедая, возраст 7 лет, корова рыжая, белая спина.

Состав семьи: Ивану 17 лет, Анне 60 лет, Марии 20 лет, Петру 29 лет. Здесь в нашем сельсовете Иван Будейко занимался хлебопашеством с указанным скотом. И полагает вернуться к себе на родину.

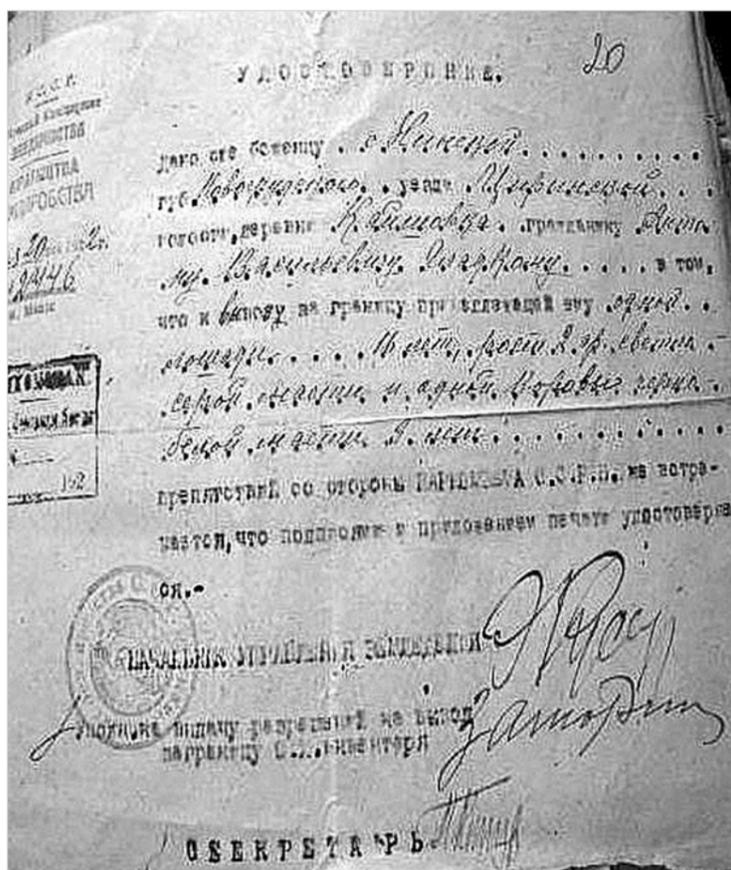
Правильность изложенного удостоверяем подписью и приложением печати Кайковским сельсоветом. Самохваловичской волости Минского уезда и губернии.

Председатель

подпись

Мікалай ГЛАДКІ,
г. Мінск

(Працяг будзе)

Пасведчанне Антона Васільевіча Гладкага на права
вывазу маёмасці пры вяртанні з бежанцаў
у Кайшоўку ў 1922 г.

Бежанцы ў чаканні абеду на станцыі Жабінка (1915 г.)

Даволі аўтарытэтнае выданне «Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі» ў біяграфічнай даведцы, прысвечанай Марку Шагалу, сцвярджае, што гэты вядомы чалавек быў «французскі жывапісец і графік» (гл. Т. 5, стар. 547–548). Але чамусьці аўтар энцыклапедычнай даведкі не назваў ні свайго імя, ні крыніцы, адкуль узяў такія звесткі. Дакладна адзначана, што Марк Захаравіч нарадзіўся ў гарадскім пасёлку Лёзна Віцебскай губерні 27 чэрвеня (7 ліпеня) 1887 года.

Адданы Радзіме

Вядома, што 18-гадовым юнаком М. Шагал пачаў свой шлях у мастацтва ў Віцебску. У 1906 годзе ён паступіў у школу малявання і жывапісу Ю. Пэна. Вось як сам Марк Захаравіч піша пра гэта: «Первый привет от Пэна я получил в тот момент, когда трамвай меня медленно потянул в гору Соборной площади, и перед моими глазами промелькнула издали вывеска, на голубом фоне белыми буквами "Школа рисования Ю. Пэна"».

Але ўжо ў 1907 годзе М. Шагал пераехаў у Пецярбург, дзе на працягу трох гадоў вывучаў асновы і практыку жывапіснага мастацтва спачатку ў М. Рэрыха, а пасля ў прыватнай школе Е. Званцавай, у мастакоў-педагогаў М. Дабужынскага і Л. Бакста. Руская мастацкая крытыка заявіла пра М. Шагала толькі пасля выстаўкі «1915 год». У гэты час у петраградскіх «Русских ведомостях» з'явіўся артыкул Я. Тугенхольда «Новый талант». У адрозненне ад бурных рускіх «левых» 1910-х гадоў – выхаванцаў сталічных мастацкіх школ, Шагал пачынаў як правінцыйны шільдачнік і за мяжу з'ехаў «простодушным примитивом» (А. Бенуа), выявіўшы ў сваіх ранніх працах і непасрэдную эмацыйнасць, і адсутнасць агляды на акадэмічныя ўзоры.

У 1910–1914 гадах М. Шагал жыве за мяжой, у асноўным у Парыжы, і сваю персанальную мастацкую выстаўку ў 1914 годзе – 40 карцінаў, 160 твораў гуашу, акварэлю і малюнкаў – арганізоўвае ў Берліне, у галерэі часопіса «Штурм». Але галоўнай, вызначальнай тэмай творчасці Шагала ў гэтыя гады з'яўляецца Віцебск з яго яўрэйскім месцаковым побытам, які трактуецца мастаком суб'ектыўна, часта ў сімвалічным і містычным духу. Найбольш вядомыя працы гэтага жанру карціны «Мая нявеста ў чорных пальчатках» (1909), «Яўрэй у пачатку стагоддзя», «Я і вёска», «Галава ў святым ззянні», «Мастак перад саборам» (1911), «Адам і Ева», «Жоўты равін» (1912), «Аўтапартрэт з сямю пальцамі» (1912–1913), «Парыж праз акно» (1913), «Пад Віцебскам», «Яўрэй у чорным і белым», «Свята», «Яўрэй у зя-

лёным» (1914). Гэтым, як і іншым працам мастака, уласцівыя асацыятыўныя вобразы, нерэальныя прасторавыя пабудовы, эмацыйнасць гамы колераў, экспрэсія і прымітыўызм малюнка.

Свет вобразаў Шагала, што склаўся яшчэ ў раннія гады, стаў мацней і ўстойлівей за тыя новыя прыёмы фавізму і кубізму, якія мастак актыўна засвойваў у Парыжы. На працягу ўсіх парыжскіх гадоў ён не спыняў працы з гуашамі на віцебскія тэмы, якія ўпітвалі яго настальгічныя ўспаміны пра родныя мясціны са знаёмымі з дзяцінства яўрэйскімі культурнымі пабудовамі.

Па вяртанні з-за мяжы М. Шагал у 1914–1915 гадах зноў жыве ў Віцебску. Новая творчая хваля ахоплівае яго ў 1915 годзе пасля заручынаў з каханай дзяўчынай Бэлай Розенфельд. Яна атрымала добрую адукацыю: навучалася ў Маскве ў знакамтай школе Герцье – вывучала гісторыю, філасофію і літаратуразнаўства, а пасля ў адной са студыяў К. Станіслаўскага. Магчыма, менавіта гэта і стала сюжэтам для шматлікіх працаў Шагала. «...Ни одной картины, ни одной гравюры я не заканчиваю, пока не услышу её "да" или "нет"», – так сам Шагал вызначыў ролю жонкі ў яго творчасці.

Прыкладна за паўгода М. Шагал стварыў «Віцебскую серыю», што складалася з карцінаў «Дзень нараджэння», «Паэт, што ляжыць», «Акно ў вёсцы», «Люстэрка», «Пад горадам», «Над Віцебскам», «Бэла ў белым каўнерыку», «Стары дом», «Прагулка» і іншых твораў, якія адлюстроўваюць розныя куткі Віцебска, бацькоўскую хату, твары родных і знаёмых, насычаныя арыгінальнымі кампазіцыйнымі рашэннямі, эмацыйным і рэалістычным успрыманням жыцця, своеасаблівай фор-

Чытаючы гэты ліст, мы не можам пагадзіцца з пунктам гледжання аўтара біяграфічнай даведкі, згаданай у пачатку, што Марк Захаравіч быў французскім жывапісцам і графікам. Менавіта ў гэтым лісце ён шчыра прызнаваўся ў любові да Радзімы і ўпэўніў у адданасці ёй, назваўшы краіны, дзе яму выпала жыць і працаваць, – чужынай. Ці не гэта з'яўляецца доказам таго, што М. Шагал быў і назаўсёды застанеца беларускім мастаком?

май яго адлюстравання. Сам аўтар называў карціны гэтага перыяду «дакументамі».

Першая сусветная вайна адрэзала Марка Захаравіча ад Еўропы. З 1914 года пачаўся невялікі беларуска-рускі перыяд яго творчасці. Быццам адкінуўшы ўсё тое, што набыў у Парыжы, Шагал з захапленнем замалёўваў хаты і вуліцы губернскага горада, сваіх родзічаў і блізкіх. Гэтыя працы, як лічыць Б. Арансон, характарызаваліся павышанай «тэмпэратурой інтымности» і непасрэднасцю эцюдаў, напрыклад, у карцінах «Дом у Лёзна» (1914), «У цырульні» (1914), «Гадзіннік» (1914) і інш. Разнапланавыя працы М. Шагала былі яго імкненнем па-свойму зразумець навакольны свет, стварыць свае непаўторныя вобразы.

Дарэвалюцыйнае мастацтва М. Шагала стварыла падмурак для мастацкіх хваляванняў, якія ў 1920-я выгадуе новую «Віцебскую мастацкую школу». Некаторыя даследчыкі творчасці Марка Захаравіча, напрыклад, французскі мастацтвазнавец Вераніка Прай, лічаць, што ён ніколі не быў настолькі вялікім мастаком, як у перыяд 1907–1917 гадоў.

У сувязі з гэтым вызначэннем мастацтвазнаўцы я прыгадаў ліст Марка Захаравіча з Нью-Ёрка, які ён даслаў пісьменніку і грамадскаму дзеячу Ільі Эренбургу 30 красавіка 1945 года:

«Дорогой Илья Эренбург. Я пользуюсь случаем и пишу Вам эти несколько слов, слов, которые, читая Вас, я хотел Вам давно и так часто сказать. Слова радости за Вас... и поверьте, – за себя. Ведь Ваша биография, мне кажется, – это же частично и моя. Разве мы не жили когда-то и не воспитывались в том Париже и, работая на чужбине, вздыхали в искусстве – каждый по-своему, – о родине. Нувот, не в пример мне, – Вы-таки вздохнули полной грудью и воздухом величия страны. Стали ей так полезны! Вы принесли ей активную, большую пользу этой отчаянной навязанной войне, войне поднявшей, однако, родину на невероятную высоту и спасающую мир. Позвольте мне одновременно с этим приветом Вам – передать через Вас мой сердечный привет Родине с моей любовью к ней и всегдашней преданностью – Марк Шагал».

Вячаслаў АФАНАСЬЕЎ

«Дзе Беларусі з намі многа...»

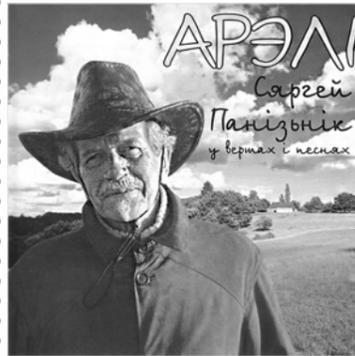
Колькі думак над старонкамі кнігі

Паэт, публіцыст і грамадскі дзеяч Сяргей Панізьнік, даўні і актыўны аўтар «Краязнаўчай газеты», пастаянна радуе сваіх чытачоў кнігамі, у якіх занатаваная памяць пра мінулыя пакаленні, павязь з днём сённяшнім і пародненасць з суседзямі. «Нас – многа! Гадоў увершаваных радкі» – не проста яшчэ адзін зборнік паэзіі. Каб пераканацца, можна адразу зазірнуць на апошнія старонкі кнігі, дзе ў невялікім раздзеле «Звесткі пра аўтара» сабраны плён дзесяцігоддзяў працы Сяргея Сцяпанавіча. Зборнікі, пераклады, кнігі дакументальнай прозы...

Шчыльныя радкі тэксту як быццам скупавацца, але яны не хаваюць галоўнага – сэнсу жыцця, які ўпартай жылкай б'ецца, пульсуе ў кожным слове – Беларусь, радзіма, жыццё маё...

Гэта кніга-летапіс, сціслая і змястоўная адначасова. Пачынаецца яна з невялікай аўтарскай прадмовы – з жыццёпісу паэта Панізьніка, са згадкі пра вёску Бабышкі на Мёршчыне, побач з Дзвіной, дзе пачаўся яго шлях. Ці не таму ўзгадвае Сяргей Сцяпанавіч словы доктара філалагічных навук Алеся Бельскага: «Паэт жыве ў глыбокай лучнасці з родным улоннем, народнай песняй, па запаветах продкаў, шануе спадчыну, нашу пракаветную даўніну...», што яны прыйшліся так дарэчы, проста леглі на душу? І творца дасказаў гэтую думку, але ўжо вершаванымі радкамі:

Пакуль зусім не занядужаў, – свой выбар думнасцю адужаў; навошта пакідаць чысцей? Краіна Перасялення Душаў – усё Прыдзвінне: мой вянец і продкаў межавы капец.

Большасць вершаў са зборніка маюць прысвячэнні сябрам і блізім, альбо добра вядомыя радкі ці два пераасэнсоўваюцца, успрымаюцца інакш, выклікаюць згоду ці нязгоду, нараджаюць новыя вершы:

*Калісь глядзеў на сонца я...
З мяне рагочуць, сэрца клінаць...
Але любоў не спалавіняць,
бо Беларусь – бясконца!*

Змяшчае кніга і вершаваныя радкі ад папалчнікаў па паэтычнай ніве – Ларысы Геніюш, Ніны Мацяш, Рыгора Барадуліна ды іншых знаных творцаў. Развагі і ўспаміны пераплятаюцца ў артыкуле Вячаслава Рагойшы «Ён скарбы твораў, скарбы адкрывае». Літаратуразнаўца ўзгадвае, як ледзь не паўстагоддзя таму пісаў рэцэнзію на першы зборнік вершаў маладога паэта, малодшага афіцэра Савецкай Арміі Сяргея Панізьніка. Шмат усяго паспела памяняцца за гэты час, а колішні малады хлопец за гэтыя гады стаў сапраўдным рупліўцам Бацькаўшчыны. Вершам з гэтай кнігі зазвінец бы, заспяваць, загаварыць баравым рэхам і шэптам хваляў Дзвіны... Так, як загучалі радкі з папярэдняга зборніка Сяргея Сцяпанавіча «Пры сьвячэньні...» на аўдыякружэлцы з гарэзлівай назвай «Арэлі» – таму што «Люляю словы, як арэлі...». Зрэшты, можа так стацца, што ажывуць і вершы са зборніка «Нас – многа!», загамонаць рознагалоссем.

І ўсё ж такі, каго ж – многа? Нас – тых, хто памятае месца, адкуль пайшоў яго пачатак, хоць і знік ужо з картаў той куток – «заараныя Бабышкі»; нас – тых, хто зноў пра-топтвае сцежку да роднай хаты, не дазваляе ёй зарасці травай; нас – кажучы словамі Сяргея Сцяпанавіча, «жыхароў мацерыка Беларусь». І мы не зможам жыць адно без аднаго – Беларусь без нас і мы без яе. А разам з Ёю нас – многа.

*У забыцці – разгуба і трывога,
зіркатыя зарніцы ў слепаце...
А тут,
дзе Беларусі з намі многа, –
павернута жыццё ўсуть да Бога
і не відаць канца яму нідзе.*

Ніна ХОМІЧ

Гідронімы Прыдзруцкага краю

(Заканчэнне. Пачатак у № 7)

Клява: «крывая рака»

Выказвалася меркаванне, што назва запазычаная з балцкай мовы і суадносіцца з літоўскім словам *klevas* «клён». У такім выпадку Клява азначае «кляновая рэчка».

Параўнаем слова з аднакарэннымі ў беларускіх дыялектах і суседніх мовах. Беларускае *клёваць* тлумачыцца «жыць, дыхаць». У ім відавочна наступнае развіццё значэнняў: *біцца* (пра сэрца) > *дыхаць*. Іншае значэнне гэтага дыялектнага слова – «тоўкаць, торкаць, пульсаваць». Яшчэ адно значэнне – «ледзь дыхаць, трапятацца, быць слабым». Спецыялісты па этымалогіі

азерскі «Стоўнхэндж»: рэшткі старажытнага свяцілішча з каменным крыжам у рост чалавека, які нібыта імкнецца абняць наведніка. Відавочна, яшчэ ў дахрысціянскія часы на гэтым месцы нашыя продкі ўсталёвалі кантакт са сваімі багамі. І хто ведае, магчыма Клява адыгрывала нейкую ролю ў сакральна-міфалагічных уяўленнях старадаўніх насельнікаў нашага краю.

Няропля: «рака з чыстай вадай»

Назва Няропля вельмі яскрава расказае пра міграцыйныя працэсы, якія адбываліся на тэрыторыі сучаснай Беларусі на працягу некалькіх тысячагоддзяў.

форме нахштальт **Ner-are* (*Нер-рака*), у якой другая частка з’яўляецца адлюстраваннем індаеўрапейскай асновы **ar* – «рака».

Пад час новай хвалі Вялікага перасялення народаў у VI–VII стст. н.э. на тэрыторыю Прыдзруцкага краю прыйшлі славяне. У балцкім гідроніме яны ўбачылі знаёмае слова *ропа*, якое ў розных славянскіх мовах абазначае «расол», «гной», «сукравіца», «нафта». Нашыя продкі-славяне здаўна выкарыстоўвалі гэтае слова для абазначэння салёнай вады, смалы, якія нацякалі, што ўяўляліся ім «гноем зямлі». Такім было вобразнае мысленне тагачасных людзей. Дарэчы, ва Украіне працякае рэчка Ропы, якая з’яўляецца прытокам ракі Гнілая. У Полацкім раёне знаходзіцца возера Ропы, а ў Данецкай вобласці – Ропне.

Можна выказаць здагадку, што славяне пачалі называць рэчку «Неропа», указваючы на тое, што вада ў ёй з’яўляецца не салёнай ці гнілой, а наадварот, пітной, прыгоднай для ўжывання.

Магчыма, усё было інакш. Не выклікае сумнення толькі тое, што назва Няропля мае вельмі глыбокія карані. Яна з’яўляецца пераасэнсаваннем славянамі старажытнай формы са значэннем «вада-вада» або «рака-рака», якая пераўтварылася ў Няроплю – «раку з несалёнай, чыстай вадай».

Вядзёрка: «невялікая рака з водмелямі»

Гідронім Вядзёрка паспрабуем расшыфраваць з дапамогай ракі Ведрыч,

якая працякае ў Гомельскай вобласці. Заснавальнік беларускай тапанімікі В. Жучкевіч параўноўвае геаграфічны тэрмін *ведрыч, ведрышча* з нямецкім словам *Werder* – «востраў (на рацэ);

асушаны ўчастак». З такім жа каранем *verde-* зафіксаваны шэраг геаграфічных тэрмінаў у балцкіх мовах са значэннем «востраў», «крыніца», «багністае месца». Цікава і тое, што ў рускіх народных гаворках вядомае слова *вёдро, ведрие, ведренье* ў значэнні «яснае, ціхае, сонечнае, сухое і ўвогуле добрае надвор’е».

Як вядома, тэрміны, якія ўтварыліся ад аднаго караня (у нашым выпадку ад асновы са значэннем «вада») могуць мець зусім супрацьлеглыя значэнні. Так і старажытныя славяне, верагодна, супрацьпастаўлялі рэчцы як плыні паняцце *ведрышча* – «астравок», «водмель», «багністае месца».

І калі Ведрыч – гэта «рэчка з мноствам астраўкоў і рукавоў», то Вядзёрка – гэта маленькі Ведрыч: «невялікая рака з водмелямі».

Малуша і Малыш: «малочныя рэкі»

На першы погляд, у гідроніме Малуша адлюстравалася жаночае імя. Рэкі можна паставіць у адзін шэраг з гідронімамі Маглуша, Малуж, Малога, Молшынка, Молча, Мілча. Усе яны ўтварыліся на аснове індаеўра-

серба-харвацкай мове ўжываецца слова *млаква* – «лужына, якая не замярзае ў зімку», чэшскае і славацкае *mlaka* азначае «лужа». У рускіх гаворках вядомае слова *моложить* – «набліжаецца непагода», «зацягваецца неба хмарами».

Цікава, што ад гэтага ж караня паходзіць слова *малако*. Магчыма, менавіта на гэтай падставе ў славянаў узнікла ўяўленне пра малочныя рэкі як сімвал матэрыяльнага дастатку і бесклапотнасці.

Таму можна смела сцвярджаць, што назвы Малуша і Малыш азначаюць адно і тое ж – «рэкі, якія працякаюць па вільготнай, забалочанай мясцовасці». Што, дарэчы, адпавядае рэчаіснасці.

У якасці заклучэння

Як бачна, большасць назваў рэк утварыліся ад каранёвых асноваў або словаў са значэннем «вада», «плыні», «рака». Некаторыя гідронімы ўзніклі ў выніку зліцця дзвюх такіх асноваў. Такое магчыма ў выпадку, калі новыя насельнікі краю ўспрымаюць папярэдняе найменне як цямянае, незразумелае, таму да яго і дадаюць тлумачальны тэрмін у значэнні «вада», «рака».

Словы, ад якіх утварыліся першапачатковыя назвы рэк, з цягам часу перасталі ўжывацца і сталі незразумелымі для носьбітаў жывой мовы. Таму найменні многіх рэк былі імі пераасэнсаваныя, «падагнаныя» да зразумелых і сугучных словаў. Некаторыя ж гідронімы, напрыклад, Домса ці Няропля, такі лёс абмінуў, і яны ўжываюцца як традыцыйныя гукавыя комплексы без відавочнага сэнсу.

Назвы рэк з’яўляюцца найцікавейшымі рэліктамі, бо яны могуць захоўвацца тысячы гадоў, хоць насельніцтва ў гэтай мясцовасці неаднаразова змянялася, а народаў, якія прысвоілі рэкам імёны, даўно ўжо няма.

Андрэй СУПТАЛЁЎ,
ураджэнец вёскі на
беразе ракі Вабіч

лічаць блізкімі да гэтых словаў наступныя паралелі: чэшскае *kleviti se* – «гнуцца, курчыцца», літоўскае *kliauti* – «гнуць», латышскае *klaut* – «нахільца». І, нарэшце, слова *кляваць* у яго першапачатковым значэнні азначала «удараць, тоўкаць, дзяўбаць чымсьці вострым».

Такім чынам, гідронім Клява звязаны са старажытным індаеўрапейскім каранем **kel-* (*кл-, кол-, кел-*) са значэннямі «гнуць, згінаць», «круціць, вярцець». Гэты карань таксама развіўся на аснове караня **ker-*, з якім мы пазнаёмліся ў апавяданні пра Асліўку.

Назва Клява, што значыць «крывая рака», трэба ўспрымаць не толькі канкрэтна ў сувязі са *звілістым* рэчышчам ракі, але і з атаясамленнем цячэння вады як руху, вярчэння. Гэты вобраз суадносіцца са старажытным успрыманням яе як галоўнай крыніцы жыцця, а пляценне вады азначала нараджэнне новага жыцця ў безупынным часе.

Рака бярэ пачатак са Святога возера ў вёсцы Заазер’е. Зусім недалёка знаходзіцца гэтак званы «За-

Першая частка гідроніма прадстаўлена старажытным каранем *нер-* (*няр-, нар-*) у значэнні «вада», які шырока распаўсюджаны на еўразійскіх прасторах у складзе назваў розных водных аб’ектаў: возера Нарач, рэкі Нараў, Нарва, Нярэя, Нерэтва ў Харватыі, Нор у Ірландыі. Цікава таксама, што ў старажытнагрэчаскай міфалогіі адзін з найбольш шанаваных багоў вадзяной стыхіі (мора) меў імя Нерэй.

На погляд даследчыкаў, аснова *нар-* узнікла ў асяроддзі фіна-вугорскай супольнасці недзе шэсць тысяч гадоў таму. А некаторыя індаеўрапейскія плямёны, якія знаходзіліся ў непасрэдным кантакце з фіна-вуграмі, перанялі гэтую аснову. Вядома, што менавіта фіна-вугорскія плямёны пражывалі ў глыбокай старажытнасці ў беларускім Падзвінні і Падняпроўі. З канца трэцяга тысячагоддзя да новай эры сюды пачалі пранікаць індаеўрапейцы, прадстаўленыя сваім балцкім адгалінаваннем. Новы этнас пераняў і дапоўніў гідронім. І магчыма, назва пачала ўжывацца ў новай

Падгледзелі нябачнае

Вераб'іная весялосць на здымку (справа) – ад шчырасці гаспадыні кватэры ў шматпавярховым доме па вуліцы Пуліхава ў Мінску, якая завабіла птушыную малечу на свой балкон. Кожную раніцу верабейкі зляталіся сюды і, чакаючы сваю карміцельку, з запалам цвыркалі, забаўляліся самі і пацяшалі ўсіх сямейнікаў.

І раптам аднойчы раніцай... Некранутае проса, няма і верабейкаў. Няма дзень, няма другі. У кустоўі вакол дома схаваліся шчабечуць, а на балкон не ўзлятаюць. Бацца?

Чаму і каго, вам стане зразумела, калі зірнеце на ніжні

здымак. «Накормленае» месца вераб'ёў занялі іх ворагі: сокал-пустэльнік і сарока-белабока. Яно і зразумела: каля поўнай кармушкі сядзяць і чакаюць свой «жывы сняданак». Звычайная сітуацыя – хто каго!

Незвычайнасць жа яе ў тым, што сокал-пустэльнік – птушка, якая ў Беларусі не зімуе, адлятае ў вырай, па вяртанні селіцца ніяк не ў горадзе, а на адкрытых прасторах. Там і палюе на дробную жыўнасць.

Як жа апынуўся сокал у горадзе, ды яшчэ ў пачатку лютага (а маразы былі немалыя), на дзявятым паверсе жыллага дома? Вось пытанне для краязнаўцаў-натуралістаў!

Што да гэтай парачкі, то яны спакойна, хвілінаў пятнаццаць, пасядзелі, пачакалі, пакуль мы скончым «фотасесію», і... паляцелі.

Наступным днём кармушку занялі сталыя наведнікі.

Уладзімір АСТРАВЕЦ

«Празвіні, як раней, капытамі...»

Прысвячаецца даўняму сябру і памочніку чалавека – каню

Уздоўж

2. ... маленькі, але даражэнькі (прык.). 6. Частка конскай вупражы. 7. Інертны газ. 8. Выпіска з метрычнай кнігі аб даце нараджэння. 9. Густы лясны зараснік у балоцістых мясцовасцях трапічных краінаў. 13. «Імчалі імклівыя коні, // І грывы ім вецер ірваў, // І ... бунтавалася ў скронях». З верша Я. Мальца «У час бяссоння». 14. «Як заручалі, тады казалі, // Што ў свата каней многа. // Прыйшлі ў хлявочак, // Глянулі ў куточак, // Аж там адзін ...». З вясельнай песні. 15. Быў конь, ды з'езджаны, быў ..., ды з'едзены (прык.). 16. Жартаваў воук з канём, ды ў жмені ... панёс (прык.). 18. Не конь вязе, але дарога, не Бог памагае, але ... (прык.). 20. «Ой, дзеўкі, ... // За каго я вышла! // Ні каровы, ні каня – // Адна чупрына пышна». Прыпеўка. 21. Каб конь добра вёз – падавай яму ... (прык.). 22. «Цягнецца каняжка, // ... – за канём». З верша Янкі Купалы «Зімовая ноч». 23. Канюшня – гэта ..., а конь – бовства ў ім (англ. прык.). 25. «... мой, вараны ці сівы, // Празвіні, як раней, капытамі». З верша В. Гардзея «Навагодняя паштоўка землякам». 26. Ранейшы бог – апякун коней; пазней гэтыя функцыі перайшлі да Юр'я. 31. Юр'ева ..., не трэба каням аўса (прык.). 32. Тое, што і каляска. 33. Летні месяц. 35. «На Новы год пасвяткаваць // У горад завітала ...». З верша Максіма Танка. 36. «... у інеі, шпарка ратуй, // Заімчы на далёкую вуліцу!» З верша Р. Бялячыца «А мароз кара-

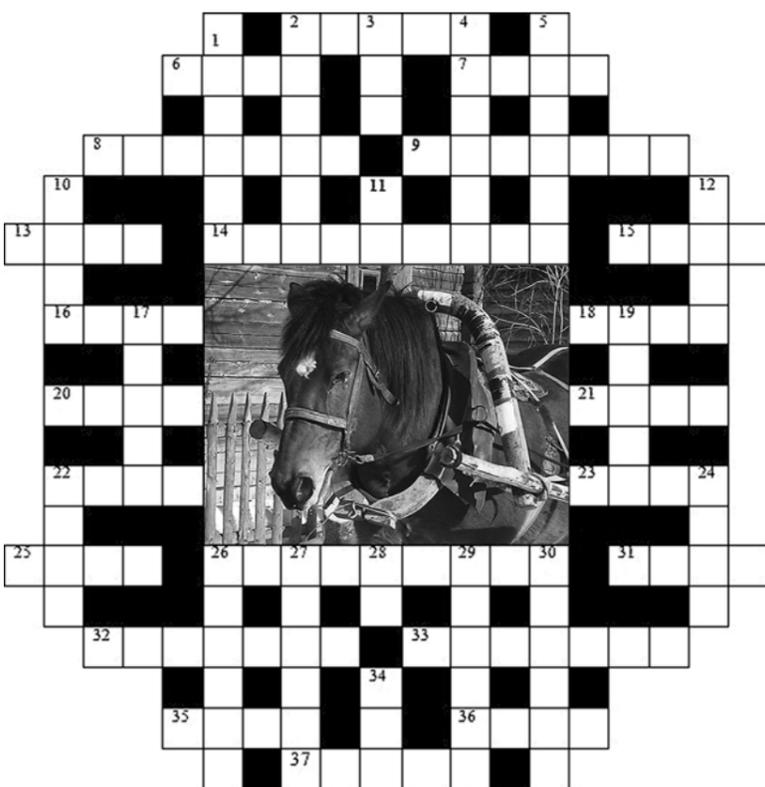
нямі ўрос». 37. Сварлівая ... горш, чым каню хамут (прык.).

Улоперак

1. Рыштунак для запрэжкі. 2. Від коннага спорту, перадоленне перашкодаў на кані. 3. «У калядную ..., у марозную ... // На ялінцы праменяцца свечкі». З верша Рыгора Крушыны «Зорка веры». 4. Тое, што і князевіч (саст.). 5. Кавалерыст. 10. Узнагарода пераможцу ў спаборніцтвах. 11. Вялікая сібірская рака. 12. І конь сыт, і

... цэла (прык.). 17. Верх, пакрыццё павозкі. 19. Адвар з ягадаў, траваў. 22. Шахматная фігура. 24. Пост не ...: аб'ехаць можна (прык.). 26. Байка без канца, што ... без хваста (прык.). 27. Злучаныя ў цэлае розныя часткі чаго-небудзь. 28. Шосты гук музычнай гамы. 29. Пакрывала для коней. 30. Што край, то абывай, што старана, то ... (прык.). 34. На святы Сцяпан (30 снежня) кожан парабак сабе ... (прык.).

Складў Лявон ЦЕЛЕШ

(Працяг. Пачатак у №№ 2–4, 7)

Грыбы – вусны. Звычайна толькі сярдзітае ды злосна-іранічнае. А так проста губы, часам вусны.

– І чаго ты сядзіш грыбы развесіўшы? Дзелей што-нібуць!
– Ну што табе ня ў нос? Чаго грыбы надула?

Грядка – ніякага дачынення да агароду не мае. Гэта жэрдачка на вярвачках. Звычайна вешалася над чалом печы, але былі і ў іншых месцах у хаце.

– Павешай рушнік на грядку ля печы, скарей высахніць!

Губа (у тлумачальным слоўніку даецца норма губа) – грыб-нарасцень на бярозе. Пра чагу нічога не чулі.

Гулка – гучна.

– Не гаварі так гулка, дзяцей разбудзіш.

– Плач гульчэй, якраз воўк і ўчуіць.

Гулы – рэха. Толькі гулы, ніякага рэха ў нас ня ведалі.

– Пуста стала ў хаце, аж гулы пашлі.

– Пашлі туды. Аттуль гулы чуваць. Ета ля азяра крічаць.

Гулька – саматканая паласатая коўдра. Ткалі з рознага старога рыззя, падраўшы яго на тонкія палоскі. Атрымлівалася прыгожа і страката. І не было адыходаў.

Д

Даказаць – данесці, расказаць начальству пра ўчынкi падначаленых, напісаць у карныя органы.

– На Хведара даказалі, ну і пасадзілі яго.

– А я во дакажу на цябе, і будзіць табе тады!

Дакашчык – даносчык.

– І аткуль дзірэктар узнаў пра пупярэсы? Хто ж тут дакашчык?

Было неяк у школьным двары. Аб правах чалавека тады нічога не чулі і не ведалі. Курячоў абшуквалі, лазілі па сумках, па кішэнях, за пазуху, махорку і папярэсы адбіралі, маглі і ў каршэнь натаўчы. Звычайна гэта рабілі дырэктар школы і фізрук. Я часта выручаў мальцаў, бо ўсе ведалі, што я не куру. Таму мяне амаль ніколі не абшуквалі, і я браў запасы тытуню сабе ў сумку ці ў кішэні. І нехта ўсё ж даказаў на мяне. Але я не даўся, учыніў істэрыку з мацюгамі і ўцёкамі ў лес са школы. Болей мяне не чапалі. А дакашчыка так і не знайшлі. Канспірацыя называецца.

– Не знайсся зь ім. Ен жа дакашчык. І на цябе так будуць думаць.

Доб, дабра – вызначэнне стану здароўя і дабрабыту.

– Ну, як там Анька?

– Анька дабра. Ні хвареіць, ні кашляіць, раздалася троху, і робіць як конь.

– А Іван?

– Іван тожа доб. Што яму станецца з такой бабай. Толькі гарелачку папіваіць.

Драніцы, дранічына – гонт. Драніцы дралі і шчапалі з сухіх сасновых бяревенняў дорам. Дор – плоскае лязо даўжынёй прыкладна 30–40 см, насаджанае на ручку як сякера. Словаў дранка, гонт у нас не ўжывалі.

Дзядуля так размаўляў са сваім сябрам.

– Піманавіч, пазыч дор, нада драніц нашчапаць.

– А нашто табе так пільна драніцы панадабіліся? А патхадзяшчыя бёрны ў цябе ёсьць? А то магу даць.

– Усё ёсьць. Нада надраць троху ды залапіць крышу. Там парачка дранічын падгніла, цяпер цякець у хату.

Дубіца – выдзяўбаны з тоўстага ствала човен. Быў нашмат болей надзейны, чым човен з дошак. Дрэва дзяўблі, потым прасмальвалі і прыбівалі алухі. Човен быў хоць куды – не цёк і не куляўся. Але ад вёсел ішоў даволі цяжка. Самі падумаіце – такая вага. Звычайна човен рабілі з тоўстага дубу. Адсюль і назва. У часы майго дзяцінства дубоў у наваколлі практычна ўжо не было. Дубіц былі лічаныя адзінкі. Адна з іх – у майго дзядулі на *Большым азёрку*.

Ж

Жэмаць – так звалі малых дзяцей. Чамусьці амаль заўсёды гэтае слова ішло з эпітэтам «пузаты». Паходзіць ад слова «жамойты». Чаму так – не ведаю, бо ад нас да Жэмайці далёка. Відаць, у свае часы дасталі яны аўскоўцаў.

– Чаго сядзіць, жэмаць пузатая! Марш спаць!

– Во жэмаць пузатая! Глянй, што яны пріпёрлі, – калі мы прывезлі здаваць у металалом авіябомбу з лесу. Бомба была ўжо без узрывальніка і без толу. Узрывальнік знялі сапёры, а тол вясковья мужыкі выплавілі глушыць рыбу.

(Працяг на стар. 8)

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 7)

З**Забавіцца** – затрымацца.

– Нешта Івана нет і нет. Недзе забавіўся.

Забрiтаць – надзець аброць. Ды і не толькі на каня. Часцей значыла ўтаймаваць, прывесці да пакоры. А часам і акруціць, каб выйсці замуж.

– Во маладзец Нюшка. Такого мальчика забрiтала.

Заваложыць – заправіць страву маслам ці смятанай. Корань волг-, волглы, вільготны.

– Што ты там нішчынную кашу ясі! Вазьмі во масла і завалож!

Загубак – акраец.

– Яшка, бяг да Мітрушчыкі ды папрасі пазычыць хлеба. А то прiдзець дзядуля зь лесу, а ў нас тольк адзін сухі загубак астаўся. Заўтрi буду хлеб садзіць, тады і аддам.

Замуздаць – зацугляць.

Аднакарэннае з агульнаславянскім словам «узда» – аброць: укр. вузда?, др.-руск. узда, ст.-слав. оузда, болг. юзда?, узда?, сербохорв. у?зда, словен. u?zda, чэш., слвц., польск. uzda, в.-луж. wuzda, н.-луж. huzda, палаб. vduzda «узда» (М. Фасмер, «Этимологический словарь русского языка»).

Звадзіцца – бурчаць, ныць, выказваць незадавальненне.

– Табе далі пчэніну? Ну і чаго ты там зводзісся?

Зiр'кадла – люстэрка.

Суфікс -дл- у беларускай мове непрадуктыўны. У чэшскай дык вельмі нават: kusa-dl-o – сківіца; diva-dl-o – тэатр; iegra-dl-o – помпа і г.д. З беларускай мовы я прыпамінаю толькі слова «рыдлёўка», можа яшчэ «кавадла». І заўсёды выразна прасочваецца, што ад чаго ўтварылася. Самі ж бачыце.

І**Ігрiшча** – танцулькі ў клубе або дзе-небудзь на таку. Старажытнае славянскае слова.

Звычайна прыходзіла шмат народу – ад малых паўшабэлкаў да старых паважных людзей. Малыя блыталіся пад нагамі, галёкалі ўслед парачкам, карацей, паводзілі сябе несамавіта і раздурэна. Старыя жанчыны сядзелі на лаўках уздоўж сцен, уважліва сачылі за тымі ж парачкамі і складалі шлюбныя прагнозы на восень. Амаль усе прадказанні спраўджваліся. Мужыкі смалілі бясконца, часам пілі самагонку. Усе былі «пры дзеле».

Ізгарода – плот.

Было некалькі відаў: ізгарода звычайная, калі паміж двума каламі на лазовую перавязку клалі жардзіны. Адзін пралёт, даўжынёй на жардзіну, называўся прясла. Былі яшчэ баркан і касатын і плот са штакетніку.

Йiдал – лаянка.

Блізка да быліннага Ідалішча пагананага. Чамусьці заўсёды вымаўлялася з «Йi».

– А мой йiдал нацерабіўся, чучь iдзець, за йзгароду чэпіцца.

Імкануць – хутка сарвацца з месца, прабегчы, прамільгнуць.

Аднакарэннае слова «імклівы».

– Ты тут не круціся, а то машына як імканець, дык і адскочыць ня ўспееш.

– Хацеў яго паймаць, а ён як імкануў – быў дык нет! А вот пугай па лыткам я яму дастаў.

«Яму» – гэта мне. Так сусед жаліўся майму дзядулю за мой «сяброўскі візіт» у ягоны сад.

Іспоткі – так звалі толькі вязаныя рукавіцы. Не пальчаткі і не шытыя рукавіцы. Нават салдацкія з трыма пальцамі не называлі іспоткамі.**К****Кавяла** – тлумачальны слоўнік дае як самаробны пратэз для нагі. У нас так называліся прылады, з дапамогай якіх хадзілі, калі не было нагі, або па якіх прычынах можна было ступаць толькі на адну нагу. Я чуў, што недзе называюць кавенькамі, кастылямі. Але ў нас толькі кавяла. Яшчэ лаяліся:

– Ды ўбяр' ты свае кавелы! Расьсеўся тут, за ягоным нагам і прайці няльзя!

Каза – землямерная самаробная прылада. Тое, што палывы цыркуль.

Трохкутнікам расхіналіся – звычайна на два метры – палачкі, і калгасныя брыгадзіры мералі, хто сколькі ўскапаў, скасіў і г.д. Былі выпадкі, калі брыгадзіраў лавілі на тым, што каза была меней двух метраў ці болей. Меншымі звычайна мералі ўчасткі сваіх родзічаў ды сяброў, а большымі – усіх астатніх. Разборкі адбываліся на месцы, хутка і справядліва. Справядлівасць расплаты вымяралася ступенню злосці і колькасцю прагнучых дабіцца яе. Адзін круцель-брыгадзір у час аднаўлення справядлівасці нават крычаў, што гэта контррэвалюцыя і абячаў усіх мужыкоў пасадзіць. Потым яго скінулі, і нікога ён не пасадзіў.

(Працяг будзе)

Сакавік

1 – Лось Еўдакія Якаўлеўна (1929, Ушацкі р-н – 1977), беларуская паэтэса – 85 гадоў з дня нараджэння.**1** – Музей гісторыі і культуры горада Оршы (Орша; 1989), філіял музейнага комплексу гісторыі і культуры Аршаншчыны – 25 гадоў з часу заснавання (адкрыты 12.12.1992 г.).**1** – Ясюкайць Антон Аляксандравіч (1944, Воранаўскі р-н), беларускі мастак – 70 гадоў з дня нараджэння.**2** – Бірычэўскі Аляксей Іванавіч (1914, Расія – 1987), беларускі акцёр, заслужаны артыст Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.**2** – Міронскі Аляксандр Васільевіч (1899, Расія – 1955), рэжысёр, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 115 гадоў з дня нараджэння.**3** – Талкачова Галіна Сямёнаўна (1934, Мінск), беларуская актрыса, народная артыстка Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.**4** – Дзялендзік Анатоль Андрэевіч (1934, Салігорскі р-н), беларускі драматург, празаік, сцэнарыст – 80 гадоў з дня нараджэння.**4** – Коршунаў Аляксандр Фаміч (1924, Горацкі р-н – 1991), літаратуразнаўца, гісторык старажытнай беларускай літаратуры, тэксталаг, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Якуба Коласа (1980) – 90 гадоў з дня нараджэння.**4** – Лышчынскі Казімір (1634, Брэсцкі р-н – 1689), мысліцель, грамадска-палітычны дзеяч, педагог – 380 гадоў з дня нараджэння.**4** – Мікола Лупсякоў (Мікалай Радзівонавіч; 1919, Расія – 1972), беларускі пісьменнік, перакладчык – 95 гадоў з дня нараджэння.**4** – Ражанова Лідзія Міхайлаўна (1924, Расія), артыстка балета, народная артыстка Беларусі – 90 гадоў з дня нараджэння.

Дзе варта пабываць

Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту запрашае 2 сакавіка з 11:30 да 15:00 на Масленіцу.

Масленіца, ці «Масляна ня-дзеля», – адно з рухомых святаў народнага календара, якое адзначаецца прыкладна ад 3 лютага да 14 сакавіка, у залежнасці ад Вялікадня, спраўляецца за тыдзень перад Вялікім постам. У царкоўным календары Масленіца мае назву «Сядміца сырная» (сырапусны тыдзень).

Традыцыйныя масленічныя стравы – бліны і аладкі, сыр і масла. Масло і сыру надаваўся магічны сэнс. Бліны, паводле павер'я, як і ўсё круглае, дапамагалі сонцу хутчэй рухацца, паскаралі надыход вясны. А сыр і масла (сытая ежа) спры-

ялі таму, каб увесць год быў сытны (багаты).

Сёлета «музейная вёска» гасцінна сустрэне наведнікаў рознымі цікавосткамі.

Упершыню ў праграме свята дэманстрацыя традыцыйнага абрада «Пахаванне бабы» гісторыка-этнаграфічнага рэгіону «Паазер'е», навучальны майстар-клас па беларускай польцы і ўнікальная выстаўка прыстасаваная для вырабу масленічных страваў – сыру і масла (са збору музея). Сярод гасцей масленічнага кірмашу гурты «Нагуаль» і «Рэха».

Пад час свята пройдзе традыцыйны для наведнікаў музея

Рэспубліканская маладзёжная грамадская арганізацыя «Студэнцкае этнаграфічнае таварыства» запрашае!

Сябры, 1 сакавіка, у суботу, святкуем у Мінску Масленку (прыгледзіцеся да новых месцаў)! Праводзіцца сумесна з Адміністрацыяй Маскоўскага раёна.

Будуць масленічныя песні і карагоды, танцы, гульні. Гуляем у парку імя Паўлава (ст. м. Пятроўшчына) з 12.30 прыкладна да 14.00 – 15.00. Святочныя строі, бліны і

конкурс «Масленічная лялька». Пераможцаў чакаюць прызы, а для ўсіх – гульні і забавы каля Масленічнага слупа.

Канцэртную і гульні-забаўляльную праграму падрыхтавалі народны ансамбль народнай песні «Асалода», ансамбль народнай музыкі «Медуніца», ансамбль народнай песні «Славянскі настрой», творчыя калектывы «Станоўчы настрой» і «Майстэрня ўражанняў».

Кульмінацыяй свята стане спальванне пудзіла Зімы і фаер-шоу.

Нагадаем, што музей знаходзіцца за 4 км ад МКАД непадалёк в. Азярцо.

Праезд ад аўтастанцыі «Паўднёва-Заходняя» прыга-раднымі аўтобусамі ў накірунку: Мінск–Гарадзішча, Дубянец, калгас Калініна, Заходнія могілкі, Чыкі.

сыры вельмі вітаюцца. Можна ўзяць тое, што варта спаліць, бо будзем рабіць і паліць ляльку.

Запрашаем!
Тэлефон для даведак
(8-033) 603 72 52.

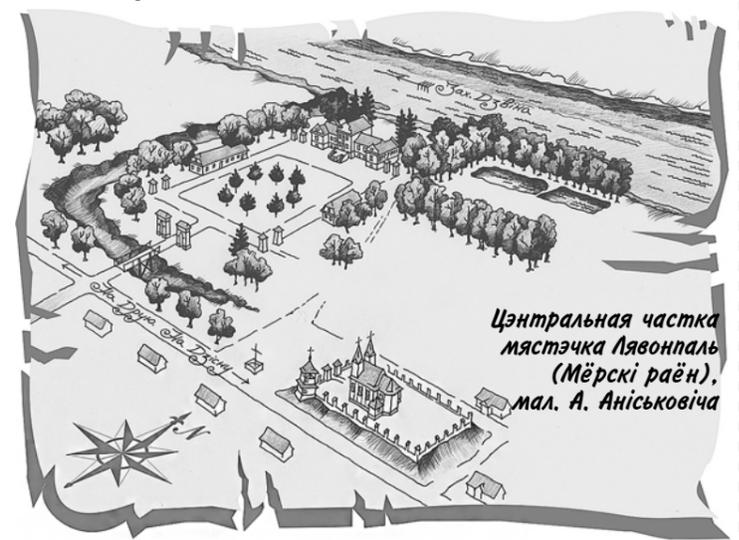
Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

МЯСАЁД – перыяд паміж пачаткам калядаў і масленіцай працягласцю 5–9 тыдняў, калі па законе праваслаўнай царквы дазваляецца есці мяса. Мясоед ахоплівае такія святы і прыкметныя дні праваслаўнага календара, як вадохрышчца, зрэдку – грамніцы, Аўлас.

МЯСТЭЧКА – своеасабліва форма паселішча, прамежкавая паміж горадам і вялікім сялом, вёскай. Сфармавалася ў XV–XVI стст. у Вялікім Княстве Літоўскім. Спачатку так называлі невялікі гарадок. Тэрмін паходзіць ад агульнаславянскага «места» – так называлі на тэрыторыі Беларусі ў XV–XVIII стст. гарады.

(Заканчэнне артыкула ў наступным нумары)

Цэнтральная частка мястэчка Лявонпаль (Мёрскі раён), мал. А. Анiськовiча